

Førsteklasses forskere på 1. klasse

Åtte yngre forskere nyter godt av 13 millioner kroner og arbeidsro gjennom Toppforskningsprogrammet. Hensikten med programmet er å gi en elite av yngre forskere optimale rammevilkår for å utføre medisinsk forskning i internasjonal toppklasse.

Hvilket tiltak vil mest effektivt fremme norsk medisinsk forskning? Spørsmålet ble rettet til ledende internasjonale (nobelpristakere) og norske forskere innen medisin på begynnelsen av 1990-tallet. Svarene utgjør grunnsteinen i Toppforskningsprogrammet som har vært i drift siden 1998 (1). Hensikten er å dyrke frem en elite av yngre forskere innen medisin ved å gi dem optimale økonomiske og arbeidsmessige rammevilkår.

– Vårt credo, utledet av svarene fra de spurte forskerne, kan sammenfattes slik: Vi skal finne de absolutt beste, yngre, etablerte forskere, dvs. de rundt 40 år. Vi skal gi dem adekvate og langsiktige økonomiske rammer. Vi skal gi dem arbeidsro ved å skjerme dem mot trivielle forstyrrelser som undervisning på lavt nivå og overdreven rapportskriving, og vi skal la dem helt fritt få følge de spor som deres begavelse utpeker, sier Rolf Seljelid, leder av styret for Toppforskningsprogrammet og professor ved Universitetet i Tromsø.

I nobelprisklassen

Man søker ikke om å bli med i Toppforskningsprogrammet. I stedet blir de medisinske og helsefaglige miljøene invitert til å sende forslag til kandidater, som blir vurdert av en internasjonal komité med blant annet utspring fra Nobelkomiteen i Stockholm. Av ca. 60 kandidater, som til nå har vært vurdert, er ti funnet utmerkede, men midlene strekker kun til for åtte.

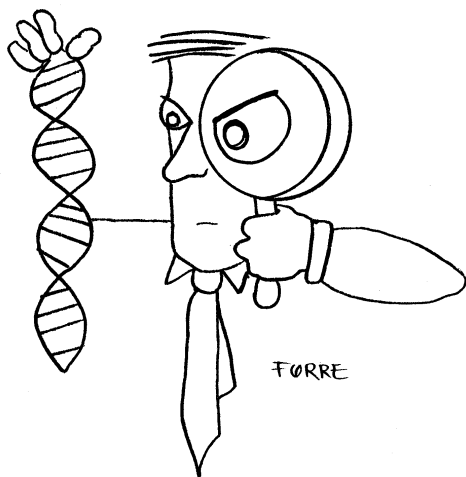
– Hvilke kriterier legges til grunn for å bli tatt opp i programmet?

– Forskningsmidlene tildeles ut fra kvaliteten av forskningen. Man tar verken hensyn til geografi eller kjønn, men ser kun etter de utmerkede, yngre, etablerte forskerne. Forskning er som å løpe på isflak; man må løpe på isflakene som bærer. Vi plukker ut de som er best til å løpe på isflak, men sier ikke noe avgjørende om retning, sier Seljelid.

Styrelederen har høye ambisjoner. Dersom man får de nødvendige ressursene, skal minst én av forskerne være i nobelprisklasse om ti år. – Det er allerede kommet mye ut av forskningen, for eksempel i form av direkte anvendelige resultater som kan gi medisiner, legger han til.

Pengeinnsamling

Toppforskningsprogrammet har et årlig budsjett på ca. 13 millioner kroner, noe som gir hver forsker ca. 1,3 millioner kroner årlig å rutte med. Forskerne har stor frihet til selv å

bestemme hva de vil bruke midlene til så lenge de holder seg innen prosjektet. Programmet har en basisfinansiering fra Norges forskningsråd, Området for medisin og helse, som bidrar med ca. 5 millioner kroner. Resten av pengene henter man fra private samarbeidspartnere, først og fremst fra AstraZeneca AS, Sigval Bergesen d.y. og hustru Nankis almennyttige stiftelse, Kistefos AS og Svanhild og Arne Musts Fond for Medisinsk Forskning, som har gått inn med langsiktig engasjement. I tillegg kommer store engangsbeløp, blant annet fra Statoil.

Rolf Seljelid gir samarbeidspartnerne all ros for deres samfunnsånd. Han understreker at de er særlig sensitive for at resultater av forskningen ikke skal begunstige dem, for eksempel i form av patentrettigheter. – De har forstått at en solid grunnmur er viktig dersom man skal bygge høyt, også i praksis, sier Seljelid.

Rolf Seljelid kaller Toppforskningsprogrammet billig sett i forhold til Forskningsrådets planer om Centers of Excellence, som vil koste 100–200 millioner kroner, hvorav 30–40 millioner går til medisinsk forskning. – Jeg tror også det er større mulighet for å få store gjennombrudd i små grupper, noe også ledende internasjonale forskere legger vekt på, sier Seljelid.

Evaluering

Siden 1998 har dr.philos. Stefan Krauss, dr.med. Helga Refsum (2) og dr.philos. Harald Stenmark kunnet nyte godt av midler fra Toppforskningsprogrammet. I 2001 fikk de selskap av ytterligere fem yngre begavelser; dr.med. Niels Christian Danbolt, dr.med. Kjetil Taskén, dr.scient. Terje Johansen, dr.philos. Arne Klungland og dr.philos. Fahri Saatcioglu.

– Vi har sagt at det antakelig er passe med bevilgninger i tre perioder, altså ni år, for hver forsker, men kan gjøre unntak fra det. Forskerne evalueres hvert tredje år, opplyser Rolf Seljelid.

Dråpe i havet

Niels Christian Danbolt, professor ved Fysiologisk institutt, Universitetet i Oslo, er meget glad for bevilgningen som gir ham ro og tid til å forske. Stikkord for hans forskning er transportsystemer for signalstoff (glutamat) til hjernen og at feil ved systemet antakelig spiller en rolle ved de fleste alvorlige nervesykdommer. – Uten bevilgningen ville jeg knapt nok hatt et laboratorium, sier han.

I nasjonal sammenheng er Toppforskningsprogrammet likevel som en dråpe i havet. – Dråpen holder liv i oss, men 1,3 millioner kroner på hver er langt fra tilstrekkelig. Det er også leit at vi bare er åtte forskere som får en slik bevilgning. Toppforskningsprogrammet burde omfatte langt flere og gi større beløp til hver forsker dersom vi skal få fart på forskning i Norge, mener Danbolt.

Toppforskningsprogrammet har egne nettsider: www.program.forskningsradet.no/toppforsk/

– Ingrid M. Høie, Tidsskriftet
ingrid.hoie@legeforeningen.no

Litteratur

1. Seljelid R. Toppforskningsprogrammet. Tidsskr Nor Lægeforen 1998; 118: 2379.
2. Ørstavik R. Helga Refsum: Om valg, vilje og vitenskap. Tidsskr Nor Lægeforen 1996; 116: 2340–1.